

پیشگفتار

علوم اقتصادی بالاخص در کشورهای آلمانی زبان (جمهوری دموکراتیک آلمان، آلمان فدرال، اتریش و سوئیس) به دو رشته مهم و عمده یعنی علم اقتصاد تصدی و علم اقتصاد ملی تقسیم گردیده‌اند، در پوهنحی اقتصاد پوهنتون کابل هم همین عنعنه معمول می‌باشد که نتایج اکادمیک آن مطلوب است.

روشن است که در زبانهای کشور عزیز ما افغانستان کتب و آثار علمی به اندازه محدود در دسترس می‌باشند. در ساحة علم اقتصاد تصدی در سال ۱۳۵۳ کتاب علم اقتصاد تصدی اثر پروفیسور، دکتور گونتر ویوه (Gunter Wohe) توسط پوهاند دکتور سید شریف شرف، ترجمه و طبع گردیده است که مورد توجه و استفاده محصلین و علاقمندان بوده است.

به همین ترتیب اقتصاد تصدی عمومی اثر کنراد میلروویچ (Konrad Mellerowicz) و فرسایش از نگاه بیلانس اثر دکتور برگنر (H. Bergner) بالترتیب در سالهای ۱۳۴۷ و ۱۳۴۸ توسط مترجم مذکور پوهاند شرف ترجمه گردیده و غرض استفاده علاقمندان به طبع رسیده‌اند.

ایریش گوتنبرگ (Erich Gutenberg) کتاب را به نام مبادی علم اقتصاد تصدی تألیف نموده و محترم دکتور غلام دستگیر عظیمی آن را در سال ۱۳۴۷ ترجمه نموده است.

آثار مذکور خصوصاً اثر پروفیسور ویوه (Wohe) برای استفاده دانشجویان و توسعه علم اقتصاد تصدی اثر و مأخذ مهم به حساب می‌آید.

در رابطه با پروگرام درسی جدید و در شرایط نوین، درس مبادی اقتصاد تصدی هفته‌ای چهار ساعت در سمستر اول صنف اول پوهنحی اقتصاد در نظر

گرفته شده است که تدریس آن از چندین سال به این طرف به عهده من می باشد و نظر به کمی و کیفی مناسب دانستم کتاب درسی مطابق به محتویات محدود و جدید تهیه و در اختیار محصلین بگذارم و از سوی دیگر هم امکان ترفیع علمی از رتبه پوهندوی به رتبه پوهنوال برایم میسر گردد که خوشبختانه اعضای دیپارتمنت منجمنت صنعت و اعضای محترم شورای علمی پوهنچی پیشنهاد اینجانب را تأیید و بنده را تا لحظه اخیر در این امر مهم تشویق نمودند.

محترم پوهاند عبدالله حقایقی که به حیث استاد رهنما تعیین گردیده بود، در اوقات مختلف مرا رهنمایی نموده که سپاسگذار او می باشم. محترم پوهاند دکتور سید شریف شرف و محترم پوهنوال دکتور عبدالواحد سرابی که در دوره تحصیل لسانس افتخار شاگردی شان را داشتم، مرا در دریافت اصطلاحات و استفاده از میتوهای علمی تحریر یک کتاب درسی کمک نموده که تشکرات قلبی خود را تقدیم شان می نمایم.

پوهندوی دکتور محمد انور (دوست)

مقدمه

نقطه اتکای سیاستهای اقتصادی تصدیهای تولیدی و خدماتی را باید تحرک بخشیدن عملیه (پروسه) مجموعی تولید مجدد تشکیل دهد. سیاستهای اقتصاد تصدی که ناشی از شرایط عینی و آفاتی هر مملکت است و مکلفیتهای متصدیان را غرض از بین بردن عقبماندگیهای اقتصادی، فقر، غربت، بیکاری، قلت اشیاء و امثال آن آشکار می‌سازد، بر تیوریهای اقتصاد تصدی استوار می‌باشد.

وظیفه اقتصاددانان، دانشجویان اقتصاد و متصدیان این است تا توسط طرق مختلف و استفاده اعظمی از منابع در دست داشته داخلی و خارجی یک اقتصاد مؤثر و مؤلد ایجاد نمایند و در توسعه تولید و نعمات مادی سهم فعال گیرند. استفاده وسیع از تکنالوژی عصری که مقتضی قوای تجمع انکشاف یافته می‌باشد، در برآورده ساختن اهداف اقتصادی رول بسیار عمده و مهم را بازی می‌نماید. استفاده از تکنالوژی عصری از نگاه سرمایه تشدید بوده و برای عملی ساختن آن اتخاذ تصامیم طویل‌المدت و طرح علمی منابع تمویل و سرمایه‌گذاریها ضروری می‌باشد، چه در غیر آن عیار ساختن ظرفیتهای موجود با ظرفیتهای آینده و ساختمانهای درازمدت ناممکن به نظر می‌رسد. از اینجاست که ضرورت دانستن علم اقتصاد تصدی احساس گردیده و متصدیان امور تولیدی و خدماتی باید از آن آگاهی داشته باشند.

چون کتاب درسی «مبایدهای اقتصاد تصدی» اساسات تصدیها را مورد بحث قرار می‌دهد، لذا ناگزیر در پهلوی اساسات و تعریفات اقتصاد صنعتی و تولیدی از اصطلاحات و اساسات تصدیهای خدماتی مانند بانکها، بیمه‌ها، تصدیهای ترانسپورتی و غیره نیز صحبت به عمل آمده و بر علاوه از بعضی تیوریهای عمده

اقتصاد تصدی عمومی غرض توضیح اصطلاحات و ازدیاد معلومات در این رشته یادآوری می‌شود.

چون هر تصدی با تصدیهای دیگر منحیث تقاضاکننده عوامل تولید از یک طرف و منحیث عرضه‌کننده مواد نیمکاره و کار تمام از جانب دیگر ارتباط دارد. روی این ملحوظ در فصل اول تصدیها از نگاه علم اقتصاد معرفی گردیده و ساحت‌های مختلف اقتصاد تصدی نشان داده شده‌اند.

فصل دوم موضوع ساختمان یک تصدی را در بر داشته و راجع به عوامل تولید معلومات جامع را ارائه می‌دارد. در این فصل بالخصوص راجع به عامل اساسی تولید (کار) مفصلاً توضیحات داده شده و طرق مطالعات کار به ارتباط فضای مساعد کار غرض بلند بردن مؤلدیت و مؤثریت کار نشان داده شده‌اند.

اداره تصدی که ترکیب مساعد عوامل تولید را از یک طرف و امور مالی را جهت تهیه وسایل سرمایه‌گذاری از جانب دیگر به عهده دارد و به حیث یک عامل ارشادی تولید شناخته شده است، در فصل سوم این کتاب معرفی گردیده و راجع به پروسه تصامیم متصدیان و عوامل تعیین‌کننده آن معلومات جامع ارائه گردیده است.

چون یک رکن عمده و مهم اقتصاد کردن پلان منظم است، پس تصدی نیز به پلانگذاری معقول و منظم ضرورت دارد که در آن پلانهای قسمی تصدی و ارتباط آنها با پلان کل تحت مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. این موضوع پراهمیت در اقتصاد تصدی در فصل چهارم جلب توجه خوانندگان را می‌نماید.

تولید که اصل هدف یک تصدی تولیدی را تشکیل می‌دهد، فصل پنجم این کتاب است. طرق مختلف تولید و دریافت طریقه معقول و اقتصادی تولید محتوی این فصل را تشکیل می‌دهد.

چون تولید و مصرف با همدیگر رابطه ناگسستنی داشته و به کار انداختن هر عامل تولید، مصرف را ایجاد می‌نماید، فلذا به این موضوع ارزنده اقتصاد تصدی در فصل ششم تماس گرفته شده و تا اندازه که مربوط به اساسات اقتصاد تصدی بوده، تشریحات سودمند در قید قلم آمده است.

تولید که موجب مصارف می‌گردد، مفهوم نخواهد داشت، تا زمانی که امتعه تولید شده به فروش نرسد. به این اساس در فصل هفتم راجع به فروش، طرق فروش، وسایل فروش و دریافت فروش مساعد و اقتصادی صحبت به عمل آمده و سیاستهای مختلف قیم نشان داده شده‌اند.

از محتوی این اثر برمی‌آید که این کتاب نه تنها برای محصلین اقتصاد بلکه همچنان برای متصدیان امور تولیدی و خدماتی نیز قابل استفاده بوده و رهنمودهای سودمند را در بر دارد.

چون یک رشته مهم و عمده علوم اقتصادی، اقتصاد تصدی می‌باشد، فلذا ناممکن به نظرمی‌رسد تا تمام جوانب آن در این کتاب که به حیث مبادی اقتصاد تصدی پیشکش می‌گردد، مد نظر گرفته شوند ولی با آنهم کوشش به عمل آمده است تا محصلین گرامی و سایر علاقمندان را به خواندن و مطالعه این کتاب به اساسات علم اقتصاد آشنا سازم و هم تمام پروسه یک تصدی را قسمی که در تیوری و عمل رایج است، به طور بسیار ساده و بسیط نمایان نمایم. از خوانندگان محترم خواهشمندم تا به بزرگواریشان از اغلاط متنی بنده را واقف سازند، تا در اصلاح آن کوشان گردم.

پوهندوی دکتور محمد انور (دوست)